

Оксана Каплун

Деякі аспекти організації оперативного контролю витрат на виробництво продукції

Як у вітчизняній так і у зарубіжній економічній літературі методологія контролю витрат описана достатньо всесторонньо. Однак, вона не повністю враховує зміни, що відбулися в інформаційному забезпеченні управління підприємств в умовах формування ринкових відносин на Україні. У зв'язку з переходом обліку і звітності до національних стандартів і поступовим розмежуванням його на фінансовий і управлінський, одночасно вирішується питання поділу контролю на зовнішній і внутрішній з притаманними йому новими функціями і об'єктами контролю.

Незважаючи на різні функції, які виконує зовнішній і внутрішній контроль, в основі їх методики лежать одні і ті ж прийоми і способи. Відмінність полягає лише в об'ємі інформації, яку виконує внутрішній і зовнішній контроль. Методика зовнішнього контролю має орієнтацію на зовнішніх користувачів, а методика внутрішнього контролю – на потреби управління підприємством. Ситуаційна спрямованість внутрішнього контролю повинна давати змогу впливати на вибір управлінських рішень і на кінцевий результат господарської діяльності.

На промислових підприємствах методика контролю витрат є системою засобів, якими здійснюють перевірку їх діяльності з метою вивчення законності, економічної доцільності, документальної обґрунтованості господарських операцій і процесів, пов'язаних з використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, стану, зберігання і використання сировини та товарно-матеріальних цінностей. Процес контролю витрат організовується з метою встановлення доцільності і раціональності використання ресурсів в розрізі окремих центрів відповідальності і видів затрат.

Методика контролю витрат на підприємствах ґрунтується на послідовному здійсненні контрольних процедур з метою спостереження за діяльністю і раціональністю використання наявних ресурсів.

Основними завданнями організації контролю затрат є:

1. Оцінка обґрунтованості і своєчасності обробки планових затрат по підприємству та в розрізі центрів відповідальності.
2. Попередній контроль та аналіз можливих втрат та резервів виробництва та скорочення затрат.
3. Оперативний контроль затрат в розрізі відхилень, винуватців, причин, місць виникнення, центрів відповідальності.
4. Контроль організаційного та методологічного взаємозв'язку та взаємообумовленості планової та облікової інформації.
5. Постійний контроль окремих складових комплексних статей.
6. Контроль цільового спрямування всіх видів витрат.
7. Оперативний контроль затрат та результатів діяльності в розрізі центрів відповідальності.
8. Виявлення та діагностика проблем, що виникають при зміні внутрішнього і зовнішнього середовища та коригування планів і діяльності.

Після ретельної перевірки достовірності звітних даних важливо встановити за які періоди і по яких статтях витрат необхідно здійснити суцільний контроль. При цьому, в першу чергу, звертають увагу на ті статті, які займають найбільшу питому вагу у загальній сумі витрат на виробництво, до них належать матеріальні витрати, витрати на оплату праці, загальногосподарські та загальновиробничі витрати.

Особливу увагу під час контролю слід приділити перевірці окремих статей витрат на виробництво, що дасть змогу глибше вивчити причини відхилень фактичних витрат від планових показників та від фактичних за минулий період, відхилення у динаміці і встановити невикористані резерви. Контроль за документальною обґрунтованістю і законністю окремих статей витрат обігу здійснюється на підставі первинних документів і облікових реєстрів.

В процесі контролю витрат перевіряють правильність планування витрат в розрізі структурних підрозділів і статей затрат, а також правильність розподілу витрат, пов'язаних з управлінням і забезпеченням належного функціонування процесу виробництва. Вивчення динаміки витрат дає змогу порівняти дані звітного і минулих років, виявити зміни, що відбулися в складі і структурі витрат. Різниця фактичного рівня витрат на виробництво звітного і попереднього періодів визначає розмір зміни їх за той чи інший період. Крім цього, визначають зміни рівня витрат на виробництво в порівнянні з планом.

В процесі здійснення оперативного контролю витрат на виробництво слід використовувати спосіб аналізу, який дає змогу виявити причини перевитрат і внутрішні резерви зниження собівартості.

В загальному вигляді елементи системи контролю витрат з використанням системи обліку за фактичними і нормативними витратами можна подати у вигляді схеми (рис. 1)

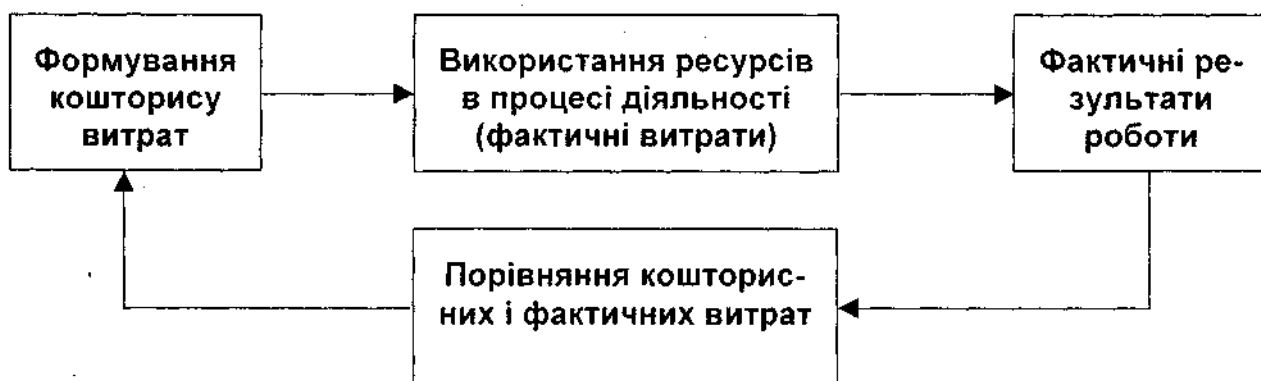

Рис.1. Схема процесу контролю витрат на підприємствах.

Всі контрольні операції, показані в цій схемі здійснюються на основі відповідної контрольної інформації, яку формує бухгалтерський облік і яка подається керівництву, відповідальному за контроль витрат для порівняння і визначення причин відхилень. Для забезпечення ефективності контролю, регулюючи діяльність системи управління слід спрямовувати таким чином, щоб фактичні результати роботи відповідали б в майбутньому кошторисним затратам. Звичайно, при цьому слід врахувати той момент, що складання кошторису затрат має в собі елементи

Серія: Економіка

суб'єктивізму, оскільки нормативи і показники, які лежать в його основі відображають погляди та інтереси осіб, які беруть участь у господарському процесі. Тому потрібна постійна перевірка цих кошторисів. І в якості альтернативи допускається, що потреба досягнути вхідних параметрів

критичних витрат покаже, що кошторис витрат є нереальним і надалі не може бути виконаний.

Система контролю витрат, зображена на схемі (рис.1) із зворотнім управлінським зв'язком включає в себе контроль за досягнутими виробничими показниками в порівнянні з визначеними, а також здійснення різних коректувальних дій у випадку виявлення відхилень, при умові що це необхідно. Система контролю, скерована на управління з прямим зв'язком, замість того, щоб порівнювати фактичне виробництво з потрібним, дає оцінку очікуваних виробничих показників до певного моменту у майбутньому. Якщо ці оцінки відрізняються від планових показників, то слід приймати відповідні дії, щоб звести до мінімуму ці розбіжності. Мета цих процедур полягає в тому, щоб встановити контроль до того, як виникнуть будь-які відхилення від визначених виробничих показників.

Виходячи із вищесказаного, можна зробити висновок, що при системі контролю витрат, яка спрямована на управління з прямим зв'язком, можливі помилки можна попередити, а при